

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Самойленка Олександра Олександровича «Формування психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до ведення бойових дій»

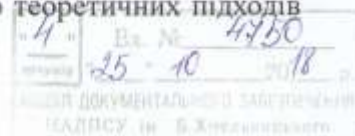
На основі вивчення дисертації Самойленка О.О. є підстави констатувати, що обрана тема дисертації залишається актуальною в науковому та практичному сенсі. Варто погодитися, що наукова розробленість проблеми формування психологічної готовності, пов'язана з особливими вимогами, що пред'являються до ситуативних і довгострокових психічних станів мобілізованих військовослужбовців підрозділів ДПСУ є недостатньою.

Мета і задачі дослідження, його об'єкт та предмет сформульовані загалом коректно. Автором гармонійно поєднано у психологічному інструментарії як теоретичні, емпіричні, так і відповідні математичні методи дослідження.

Методи дослідження адекватні меті та завданням дослідження, а їх застосування свідчить про достатній рівень компетентності дисертанта, який дозволив йому коректно проаналізувати стан наукової розробленості проблеми та розробити модель психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців підрозділів ДПСУ до здійснення професійної діяльності в умовах ведення війни. Також автору вдалося виявити особливості психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до здійснення професійної діяльності в умовах ведення війни.

Безперечним необхідно визнати і практичне значення отриманих результатів дослідження, яке полягає у можливості використання отриманих результатів керівниками всіх рівнів та фахівцями з питань роботи з персоналом щодо розвитку психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до здійснення професійної діяльності в умовах ведення війни для оптимізації процесу їхньої психологічної підготовки.

Здобувачем проведено теоретичний аналіз стану вивчення психологічної готовності військовослужбовців до ведення бойових дій. Зазначено, що «психологічна готовність особистості» у сучасній науці має різні наукові трактування, обумовлені специфікою структури діяльності (екстремальної, ризиконебезпечної, надзвичайної тощо) та розбіжністю теоретичних підходів

науковців (особистісного, функціонального та особистісно-діяльнісного) Під станом психологічної готовності особистості до діяльності розуміється складне утворення, яке має динамічну структуру, між компонентами якої існують функціональні залежності. Психологічна готовність розглядається як результат підготовки до певної діяльності, вона є стійким, багатоаспектним, ієрархізованим утворенням особистості, яке містить низку компонентів, адекватних вимогам, змісту та умовам діяльності. Під психологічною готовністю розуміється результат підготовки (підготовленості) до певного виду діяльності і трактується як стійка, багатоаспектна та ієрархізована властивість особистості, що визначає успішність виконання діяльності, і являє комплекс взаємозв'язаних та взаємозумовлених психологічних якостей, які забезпечують успішність її виконання.

Розроблено та проведено емпіричне дослідження особливостей психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до ведення бойових дій. Емпіричним шляхом виявлено такі особливості психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників як: особливості поведінкової регуляції, комунікативного потенціалу, військово-професійної спрямованості, схильності до девіантних форм поведінки та до суїцидального ризику, особливості адаптаційних можливостей у ситуаціях бойового стресу; особливості задоволеності санітарно-гігієнічними умовами та рівнем матеріального забезпечення; особливості групової згуртованості; особливості когнітивних, емоційних та поведінкових копінг-стратегій, опірності стресу, у контролі за станом і дією при плануванні та реалізації, особливості саморегуляції. Виявлено недостатній рівень розвитку показників вольової організації особистості: рішучості, наполегливості, самоконтролю та самостійності; переважання неадаптивних когнітивних, емоційних та поведінкових копінг-стратегій, контролю з орієнтацією на стан при невдачах; низькі рівні опірності стресовим ситуаціям та саморегуляції.

Розроблено модель психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до ведення бойових дій, яка містить організаційно-управлінські (можливість підвищення кваліфікації, санітарно-гігієнічні умови, задоволеність службою, рівень матеріального забезпечення, задоволеність службою, рівень організації служби, відношення керівництва до служби і відпочинку, престижність служби), регуляційно-адаптаційні (рівень саморегуляції, потенціал соціально-психологічної адаптації, поведінкова регуляція, адаптивність), соціально-психологічні (комунікативний потенціал, потреба у спілкуванні і колективній діяльності, взаємовідносини з колегами, замкнутість/товариськість), професійно-діяльнісні (оцінка результатів, військово-професійна спрямованість, гнучкість, орієнтація на дію при

невдачах та реалізації, планування, орієнтація на стан при плануванні, моделювання, програмування), особистісні (самостійність, когнітивні та поведінкові копінг-стратегії, інтроверсія-екстраверсія, довірливість/підозрілість, моральна нормативність, конкретне мислення/абстрактне мислення, консерватизм/радикалізм), емоційні (напруження, тривожність, емоційні копінг-стратегії, стриманість/експресивність, задоволеність значущістю служби, комфортність, емоційна реактивність, емоційний тонус) та психофізіологічні структурні (витривалість до тривалих навантажень, рухливість нервових процесів) компоненти.

Запропоновано та апробовано тренінгову програму формування психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до здійснення професійної діяльності в умовах ведення війни, яка містить етапи: розвитку поведінкової регуляції та саморегуляції мобілізованих військовослужбовців-прикордонників; розвитку уваги, оперативної пам'яті і швидкості мислення; формування нервово-психічної витривалості та бойової загартованості; психофізіологічного відновлення; організаційно-управлінської та соціально-психологічної взаємодії, а також психологічної реабілітації.

Розроблено практичні рекомендації командному складу штатних підрозділів та психологам щодо формування психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до ведення бойових дій, відповідно до яких організація та здійснення психологічної підготовки мобілізованих військовослужбовців-прикордонників реалізується в таких заходах: організаційно-розпорядчих та інформаційно-аналітичних, підготовки та навчання персоналу підрозділів ДПСУ до здійснення професійної діяльності в умовах ведення війни; розстановці персоналу, колективній та індивідуальній роботі з персоналом, мотивації професійної діяльності, психологічної роботи з формування і збереження нормального морально-психологічного клімату в колективах, мінімізації негативних виявів значного службового навантаження, адаптації на нових місцях несення служби, а також забезпечення професійної діяльності у сфері планування та розподілу службових приміщень, обов'язків, обґрунтування переліку та змісту посадових звітностей; правового регулювання службових відносин; забезпечення власної та внутрішньої безпеки мобілізованих військовослужбовців-прикордонників та членів їх сімей; здійснення адекватного упорядкування службових обов'язків та робочих місць

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку пов'язані із впровадженням запропонованих тренінгової програми та рекомендацій у професійну психологічну підготовку мобілізованих військовослужбовців-

прикордонників в умовах бойових дій.

Даючи позитивну оцінку обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірності, наукової новизни та практичної цінності, слід зауважити, що дисертація не позбавлена певних недоліків та положень дискусійного характеру.

1. Слід зазначити, що назва дисертації повинна вказувати на мету дисертаційного дослідження, проте формування готовності не обов'язково повинно містити проведення психологічного тренінгу, тому у меті дослідження вважається за доцільне або прибрати «тренінгову», або ж підкреслити тренінгову складову дослідження у предметі дисертації.

2. У дисертації поза увагою залишилися особливості психологічної підготовки мобілізованих військовослужбовців-прикордонників, що проводяться військовослужбовцями-експертами, котрі були залучені до проведення дослідження.

3. У 3 розділі дослідження, що присвячений розгляду тренінгової програми розвитку психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до здійснення професійної діяльності в умовах ведення бойових дій автору доцільно зробити наголос на те, що зазначена програма побудована відповідно до моделі психологічної готовності, що є логічним.

Однак, названі недоліки і окремі логічні та стилістичні огріхи не знижують загалом достатньо високого науково-методичного рівня, теоретичної та практичної значущості дисертаційного дослідження Самойленка О.О. «Формування психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців-прикордонників до ведення бойових дій». Дисертаційне дослідження Самойленка О.О. є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати.

За актуальністю теми, а також внеском у науку, ступенем новизни й обґрунтованості дисертаційна робота Самойленка Олександра Олександровича повністю відповідає вимогам ВАК України щодо кандидатських дисертацій, а здобувач заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах».

Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної
та клінічної психології

